

УДК 338.4:338.124.4

Бакало Н. В.

Черниш І. В.

Полтавський національний технічний університет імені Юрія Кондратюка

ПРОБЛЕМИ ВИВЧЕННЯ ПРИРОДИ КРИЗОВИХ ЯВИЩ У ТУРИСТИЧНІЙ ГАЛУЗІ

У статті узагальнено наукові підходи щодо вивчення проблем розвитку кризи у туристичній галузі, визначена сутність природи кризових явищ у цій галузі в Україні, виділені причини та наслідки кризових явищ у ній на основі комплексного підходу, визначені передумови формування базису антикризової державної політики у туристичній галузі.

Ключові слова: антикризова державна політика, наслідкові проблеми, криза, природа кризових явищ, причинні проблеми, туристична галузь.

Постановка проблеми. Туристична галузь в Україні, на жаль, не виконує своєї ролі для розвитку національної економіки (тобто порушується природна сутність галузі). Це є наслідком сукупності практичних проблем, які виникають в економічній сфері та політико-правовій. За таких умов, природним є порушення самого розвитку галузі внаслідок неефективної державної політики в економічній сфері, що загострюється недосконалим політико-правовим регулюванням. Відтак, галузь втрачає позитивну роль для розвитку національної економіки.

Прояв кризових явищ у туристичній галузі в Україні слід розглядати з точки зору виявлення причин їх виникнення та наслідків для її подальшого розвитку. Виходячи ж із того, що сам термін «природа» має значення, що вказує на сутність та основні властивості внутрішнього змісту предмету («кризи» – *Авт.*), що є динамічним явищем (процесом) [1], принциповість логічного підходу до встановлення природи кризових явищ у туристичній галузі можна надати у вигляді наступної схеми (рис. 1). Застосування цієї схеми дозволяє у комплексі всебічно вивчати як причини, так і наслідки кризи для туристичної галузі на основі змістовного аналізу усіх сфер, які на неї впливають (економічна), формують (політико-правова) та забезпечують розвиток (регіональна, культурна, освітня, екологічна, соціальна). Виходячи ж з усвідомлення значення самого терміну «природа», сутність природи кризових явищ у туристичній галузі полягає у розгляді двох процесів – розвитку галузі у цілому та її сфер, і прояву кризи у кожній з них.

Застосування принципового підходу до вивчення природи кризових явищ у туристичній галузі має вирішити головну наукову проблему: у більшості досліджень сучасних учених-економістів, які займаються вивченням проблем розвитку туристичної галузі в Україні з урахуванням ознак прояву кризи, відсутні не тільки підходи щодо виділення сфер, але й до встановлення причин і наслідків виникнення та прояву кризи.

При цьому помилковими можна вважати наступні підходи до вивчення природи кризи у галузі: вивчення проблем поза деталізації на причинні, що спричиняють кризу, та наслідкові, що є свідченням гальмування розвитку галузі; констатація проблем поза виділення головних; деталізація лише політико-правових, або економічних проблем розвитку галузі поза їх комплексного розгляду як головних сфер, в яких породжуються причини кризових явищ у галузі.

Аналіз досліджень і публікацій за визначеною проблемою. Узагальнюючи результати досліджень учених, які вивчають негативні процеси у туристичній галузі та аспекти прояву кризи у ній, можна виділити наступні підходи.

Рис. 1 Структурно-логічна схема вивчення природи кризових явищ у туристичній галузі

тичній галузі та аспекти прояву кризи у ній, можна виділити наступні підходи.

Маються результати досліджень, у яких лише констатуються загальні проблеми, поза виділення причинних і наслідкових. Прикладом такого підходу можна вважати результати досліджень В. Г. Явкіна, В. П. Руденко, О. Д. Короля, якими виділяються найбільш суттєві причини гальмування розвитку туристичної галузі в Україні: законодавче регулювання, недостатність підтримки суб'єктів підприємництва в галузі туризму з боку держави, відсутність належної цільової та діючої туристичної інфраструктури, негнучкість системи оподаткування – як таких, що виникають у політико-правовій сфері; практична відсутність інноваційних проектів і наукових досліджень з питань розвитку перспективних видів туризму – як такої, що виникає в економічній сфері; недостатня кадрова забезпеченість туристичної галузі – як такої, що виникає у соціальній та освітній сферах; відсутність цілісної системи управління туризмом у регіонах – як такої, що виникає у регіональній сфері [2, с. 150-180].

До іншої групи можна віднести результати досліджень, у яких констатуються лише головна проблема за одною зі сфер впливу (політико-правової), поза врахування зв'язку з іншими сферами та, зокрема, з економічною сферою формування галузі. Прикладом такого підходу є груповані результати досліджень у табл. 1.

Таблиця 1
Систематизація проблем розвитку туристичної галузі в Україні за політико-правовою сферою впливу

Автор, джерело	Характеристика проблем
[3]	Некомплексність законодавчої бази, невідповідність законів умовам господарювання, нестабільність законодавства, недосконалість та неефективність правових методів регулювання туристичного ринку.
Колесник О.О. [4, с.1]	Недосконалість та неефективність правового регулювання управління підприємствами галузі туризму в Україні.
Костюк О.М. [5]	Складність сприйняття, некоректність, невизначеність, а іноді й відсутність окремих юридично виважених важливих понять туристичного підприємства; відсутність урахування специфіки туристичної галузі в системі оподаткування; наявність окремих податків, що стримують розвиток галузі.
Кифяк В.Ф. [6, с.245]	Відсутність уваги та підтримки з боку політиків і влади до проблем розвитку туризму в Україні.

Безперечно, виділення визначених проблем у політико-правовій сфері є актуальними, оскільки вони безпосередньо впливають на розвиток туристичної галузі та продукують виникнення кризових явищ. У той же час, концентрація уваги лише на проблемах цієї сфери поза врахування сфери формування галузі (економічної), та визначення наслідків недосконалості політико-правового середовища для інших сфер, які утворюють галузь, не дозволить уникнути прояву кризових явищ у ній.

До третьої групи можна віднести результати досліджень, у яких в якості головної проблеми констатуються також лише ті, що виникають у будь-якій зі сфер, окрім політико-правової впливу на галузь, поза врахування зв'язку з іншими сферами. Прикладом такого підходу можна вважати наступні результати досліджень: А. О. Чечель, яка вважає, що криза у галузі викликана складними процесами якісних ринкових перетворень, які спричинили руйнування існуючої до 1990 р. системи управління галуззю [7, с. 68]; Є. М. Александрова, яка вважає, що розвиток галузі в Україні гальмується в наслідок впливу світової фінансової кризи, яка спричинила зменшення потоків міжнародного туризму [8, с. 5]; О. В. Музиченко-Козловська, яка взагалі вважає, що виникнення кризових явищ для розвитку туристичної галузі в Україні породжується проблемами в екологічній (природній) сфері, а саме – надлишковим навантаженням на природні екологічні системи, що викликано необґрунтованістю розміщення туристичних об'єктів і неконтрольованими шкідливими викидами забруднення довкілля [9, с. 33].

Результати цих досліджень, безперечно, можна визнати цінними з точки зору визначення проблем, які характеризують ознаки прояву кризових явищ у туристичній галузі. Але їх можна також й визнати недостатніми з точки зору комплексного дослідження природи кризових явищ.

Виділення невіршеної частини загальної проблеми. Очевидно, що вивчення проблем, які виникають у туристичній галузі в Україні на сучасному етапі можна визнати необхідним напрямом наукових досліджень учених-економістів, результати яких мають користь. У той же час, при тому, що більшість цих проблем є проявом кризи у га-

лузі, не достатньо обмежуватися їх констатацією, оскільки не встановлюється причина їх виникнення – по-перше, а по-друге – не досліджується у комплексі їх походження за характеризованими вище сферами туристичної галузі.

Формування цілей статті, постановка завдань. Отже, метою даного дослідження є узагальнення наукових підходів до вивчення проблем і аналізу точок зору вчених щодо дослідження кризи у туристичній галузі, визначення сутності природи кризових явищ у цій галузі в Україні, виділення причин і наслідків кризових явищ у ній на основі комплексного підходу та, на цих основах, визначення передумови формування бази антикризової державної політики у туристичній галузі.

Виклад основного матеріалу дослідження. Узагальнюючи наукові підходи до вивчення причин виникнення кризи у туристичній галузі, можна виділити такі, в яких головною виділяється політико-правова сфера, та такі, де доводиться, що причина криється в економічній сфері. При тому, що ці дві сфери є базисними для розвитку туристичної галузі, обидві підходи мають право на існування, але вони не мають комплексного характеру до встановлення причин виникнення кризи.

Очевидно, що прихильники виділення пріоритету політико-правової сфери вважають саме її головною з точки зору виникнення кризових явищ у туристичній галузі. Прикладом такого підходу можна визнати результати досліджень І. В. Кравчук, яка обґрунтовує думку щодо виникнення головної проблеми розвитку туристичної галузі в Україні саме у політико-правовій сфері внаслідок встановлення наступних проблем: недовірливість органів управління туризмом, які не здатні сформувавши довгострокову стратегію розвитку туристичної галузі; неефективність органів управління управління ресурсами у галузі; недосконалість обліку закладів туристично-рекреаційної інфраструктури внаслідок відсутності у законодавстві відповідних положень; недостатність інституційного забезпечення економічної політики туристичної галузі та незбалансованість і непослідовність державної політики у ній; надмірна множинність нормативних актів, неузгодженість їх між собою; недосконалість судової влади у країні та корупція; неефективність реалізації державних програм розвитку галузі; нерегульованість податкової системи та податкового законодавства; бюрократизм у частині залучення приватних інвестицій у розвиток галузі; відсутність належного державного контролю за результативністю та ефективністю управління галуззю [10, с. 51, 57, 60, 65-66, 73; 11, с. 412-413]. На думку цього вченого саме визначені проблеми у політико-правовій сфері впливу викликають кризові явища. Однак стає зрозумілим, що відсутність комплексного підходу до розгляду природи кризових явищ у галузі не дозволили цьому вченому врахувати проблеми за сферами розвитку.

У свою чергу, прихильники виділення пріоритету економічної сфери, до яких можна віднести Н. А. Дехтяр, акценти зміщують суто на економічні проблеми у галузі, де політико-правовій сфері віддається другорядна роль, поруч із деякими сферами розвитку. Так, до головних проблем, які продукують кризові явища у галузі, цим ученим відносяться: збитковість туристичної галузі для країни внаслідок відтоку коштів за кордон із переважанням виїзного туризму (імпорт туристичних послуг), низька ефективність діяльності суб'єктів у галузі [12, с. 1, 10]; ця проблема

загострюється внаслідок недосконалості політико-правової сфери, що на думку вченого проявляється у результаті неконтрольованої діяльності операторів виїзного туризму, відсутності реальної стратегії розвитку галузі при не врегульованій діяльності інститутів, що мають її регулювати, не координованій діяльності суб'єктів, зайнятих у виробництві та реалізації туристичних послуг внаслідок відсутності ефективної державної програми розвитку галузі в Україні [12, с. 11, 15]. Виходячи з логіки досліджень Н. А. Дехтяр, вищевизначені проблеми спричиняють кризові явища в окремих сферах розвитку галузі – регіональній та екологічній (природній), що проявляється у відсутності уніфікованих процедур управління галузю з урахуванням регіональних особливостей та розбалансованості інтересів у розвитку галузі між центральними та регіональними органами виконавчої влади, та, як наслідок – продукує ірраціональність використання рекреаційного потенціалу території, неефективність розподілу бюджетних витрат між регіонами [12, с. 2].

Стає очевидним, що й у дослідженнях цього вченого внаслідок відсутності комплексного підходу до вивчення природи кризових явищ у туристичній галузі не враховано проблеми за всіма сферами розвитку, а ті, що визначені – мають занадто незначну кількість причинних і наслідкових проблем.

Вважаємо, що не можливо розглядати окремо пріоритет політико-правової або економічної сфери як таких, де виникають кризові явища, оскільки ці сфери взаємопов'язані: реакцією на економічні прояви кризи є вдосконалення правової сфери впливу на галузь та усунення недоліків, які спричиняють загострення кризи; у свою чергу, вдосконалюючи політико-правову сферу, держава через економічну сферу впливає на інші сфери розвитку галузі, та мінімізує прояви кризових явищ у ній.

З цієї точки зору, найбільш змістовими на відповідність комплексності розгляду природи кризових явищ у туристичній галузі в Україні можна вважати результати досліджень, які отримано Т. І. Ткаченко [13; 14], думка якої ґрунтується на визначенні головної причини виникнення кризи у галузі з урахуванням взаємозв'язку між сферою впливу (політико-правової) та сферою формування (економічною), що відповідає змісту структурно-логічної схеми (див. рис. 1). У цьому полягає логіка комплексного підходу до вивчення природи кризових явищ у туристичній галузі, що відображено на рис. 2, з якого стає очевидним, що до причин виникнення кризових явищ у туристичній галузі відносяться проблеми політико-правової та економічної сфер, а до наслідків – гальмування розвитку галузі за іншими п'ятьма сферами.

Так, взаємозв'язок між базовими сферами при визначенні причин кризових явищ у галузі обґрунтовується Т. І. Ткаченко наступним чином: «Екстенсивний шлях розвитку та наявність проблем підтверджується невідповідністю інституційної структури індустрії туризму в країні світовим тенденціям її формування, загостренням конкуренції на туристичному ринку в умовах глобалізації та економічної інтеграції. При цьому наявний туристично-рекреаційний потенціал держави використовується не ефективно... Негативним фактором розвитку туризму в Україні стали недостатньо дієвий державний регулюючий вплив за причин частотої і періодичної реорганізації органів центральної виконавчої влади та відсутність сис-

темного підходу у процесі управління діяльністю суб'єктами господарювання і сформованої довгострокової програми дій в цій сфері» [13, с. 8].

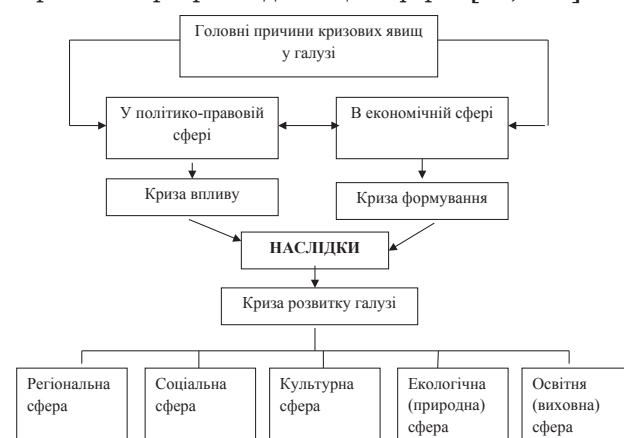

Рис. 2 Виділення причин і наслідків кризових явищ у туристичній галузі за комплексним підходом

Очевидно, що поруч із встановленою безпосередньо залежністю між кризовими явищами у базисних сферах, цей вчений звертає увагу на наслідки кризи для екологічної (природної) сфери розвитку галузі – неефективність використання туристично-рекреаційного потенціалу.

Акцентуючи увагу на проблемах, які можна віднести до політико-правової сфери, та які виділено цим ученим, слід відмітити наступні: безсистемна і часта реорганізація органів виконавчої влади у туристичній галузі, відсутність ефективних державних програм щодо її розвитку, неефективна реалізація стратегій розвитку [13, с. 295, 347; 14, с. 212]; серед кризових явищ економічної сфери вченим визначається висока фондомісткість окремих сегментів туристичної індустрії, зниження термінів окупності матеріально-технічної бази, збільшення умовно-постійних витрат у собівартості туристичних послуг, зниження реакції суб'єктів господарювання на зміну кон'юнктури ринку, порушенні ділових зв'язків щодо формування та реалізації турів, відсутність фінансової стійкості суб'єктів господарювання та неефективності використання ними ресурсної бази [13, с. 205-206, 295, 305]. Звертаючи увагу на інші проблеми, які можна віднести до таких, що є наслідковими за сферами розвитку галузі, поруч із визначеною вище екологічною (природною) вченим виділяються: у соціальній сфері – падіння рівня доходів більшої частини населення, для яких туризм є не привабливим у наслідок зростання цін на туристичні послуги, та неефективна система кадрового забезпечення галузі [13, с. 219, 295]; в регіональній – повільні темпи розробки регіональної політики з визначенням місця туризму в ній та відсутність взаємодії між центральними та регіональними органами виконавчої влади [13, с. 357].

Висновки та перспективи подальших досліджень. Підсумовуючи результати досліджень учених відносно виділення проблем, які провокують виникнення кризових явищ у туристичній галузі в Україні, слід констатувати, що головні причини криються у політико-правовій та економічній сферах. Криза розвитку галузі у регіональній, соціальній, культурній, екологічній (природній), освітній (виховній) сферах виникає внаслідок недосконалої державної політики у базових сферах.

На основі використання структурно-логічної схеми (рис. 1), та з урахуванням узагальнення

результатів досліджень учених, якими перераховано проблеми розвитку туристичної галузі в Україні, надається змістовна характеристика самого процесу («криза») з виділенням його якісних характеристик на відповідність причинам виникнення і наслідкам прояву за відповідними сферами (табл. 2).

Вважаємо, що з наукової точки зору така характеристика відповідає як розкриттю енциклопедичного значення терміну «природа» [1], так і дозволяє систематизувати проблеми розвитку туристичної галузі в Україні для відбору домінант антикризової політики держави у ній, а саме – виділити саме ті проблеми, що є причиною кризових явищ.

Розкриття сутності природи кризових явищ у туристичній галузі України дозволяє визначити передумови формування базису антикризової державної політики:

по-перше, усунення причин кризи впливу у політико-правовій сфері повинно визначити головну стратегічну мету усунення кризи формування в економічній сфері; таким чином, заходи з внесення змін у законодавство за визначеним колом проблем, упорядкування системи управління галуззю, формування інфраструктури, розробка програм і стратегій, усунення корупції та бюрократизму в галузі не є самоціллю суто політико-правового характеру, а повинні забезпечити спрощення діяльності суб'єктів господарювання у галузі туризму та подолати кризові явища в економічній сфері її формування;

по-друге, з урахуванням особливості розвитку галузі у регіонах і важливості проведення виваже-

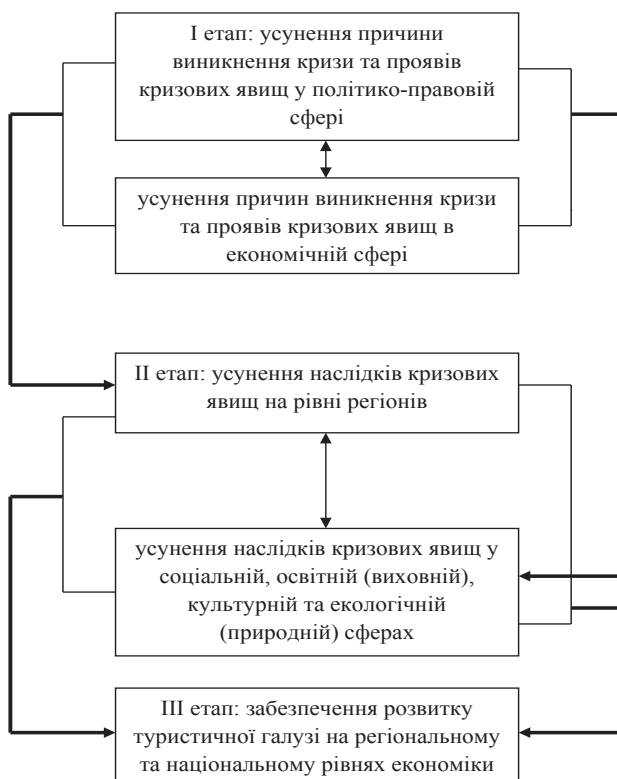

Рис. 3 Процес формування базису антикризової державної політики у туристичній галузі

Таблиця 2

Сутність природи кризових явищ у туристичній галузі України

Зміст процесу	Складова кризового явища (сфера)	Характер прояву кризового явища за сферою
Причини виникнення кризи у галузі	Криза впливу у політико-правовій сфері	Недосконалість законодавства в частині регулювання діяльності суб'єктів у галузі, оподаткування, упорядкування базових понять галузі, бюджетної політики; недостатність взаємодії між туристичними операторами (агентами) та туристами відносно ціноутворення і платежів; неефективність системи управління галуззю та контролю за діяльністю органів виконавчої влади, часта їх реорганізація; недостатня підтримка суб'єктів господарської діяльності державними органами на всіх рівнях; нерозвинута інфраструктура розвитку туризму та її зруйнованість; відсутність ефективних програм і стратегій розвитку галузі; корупція та бюрократизм у галузі.
	Криза формування в економічній сфері	Низька інноваційна активність суб'єктів у галузі, превалювання виїзного туризму над в'їзним, що спричиняє відтік валютних надходжень; неспроможність протистояти галузі впливу чинників світової фінансової кризи; нераціональне використання ресурсів у галузі; несприятливість бізнес-середовища для залучення приватних інвестицій у розвиток галузі; неконкурентоспроможний рівень і тінізація галузі; дефіцит фінансових ресурсів для розвитку галузі; збиткова діяльність суб'єктів у галузі; скорочення матеріальної бази; низька якість обслуговування туристів; порушення ділових зв'язків між суб'єктами господарювання.
Наслідки кризи для розвитку галузі	Криза для розвитку галузі у регіонах	Розбалансованість дій та інтересів між центральними та регіональними органами управління галуззю; диспропорції між використанням туристичних ресурсів і надходженнями до місцевих бюджетів; неефективна структура управління курортними районами; неефективність розподілу бюджетних видатків між регіонами для розвитку галузі; повільні темпи розробки та реалізації регіональної політики в частині розвитку туризму у регіонах.
	Соціальна складова кризи розвитку	Демотивація до працевикладання у галузі, деформація структури зайнятості у галузі; падіння рівня доходів населення, для якого туризм стає не доступним.
	Освітня (виховна) складова кризи розвитку	Неякісне кадрове забезпечення галузі та неефективна система підготовки кадрів для неї.
	Культурна складова кризи розвитку	Подальша руйнація культурної спадщини, пам'ятки архітектури та привабливих для туристів історико-культурних місць.
	Екологічна (природна) складова кризи розвитку	Велике навантаження на природні екологічні системи, нераціональність розміщення туристичних об'єктів у рекреаційних і заповідних зонах, неконтрольоване забруднення довкілля, неефективне використання туристично-рекреаційного потенціалу.

ної регіональної політики, при усуненні причин виникнення кризи у політико-правовій та економічній сферах на особливу увагу слід приділяти ліквідації кризових явищ у регіональній сфері розвитку;

по-треге, лише за умови усунення причин виникнення кризи у галузі за вищевизначеними сферами, можливо усунути наслідки кризи розвитку галузі за соціальною, освітньою (виховною), культурною та екологічною (природною) складовими.

Таким чином, на основі вивчення природи кризових явищ у туристичній галузі України можливо сформуванню базис антикризової державної політики, що передбачає виконання державними органами виконавчої влади як на центральному, так і на

регіональному рівні низки послідових дій (рис. 3).

Очевидно, що формування базису антикризової державної політики у туристичній галузі є складним процесом, який передбачає вирішення низки проблем розвитку галузі на комплексних основах із дотриманням необхідних етапів і врахуванням як складових кризового явища за сферами, так і характер їх прояву. Пріоритет у вирішенні тих, чи інших проблем за сферами визначається їх моніторингом і проведенням змістовного емпіричного дослідження. Але, принциповим і незмінним є запропонований підхід до формування базису антикризової державної політики на основі визначеної сутності природи кризових явищ у туристичній галузі України.

Список літератури:

1. Толковый словарь Ефремовой [Электронный ресурс] : Режим доступа <http://tolkslovar.ru/p19883.html>
2. Державне регулювання та стандартизація в туризмі : монографія / Явкін В. Г., Руденко В. П., Король О. Д. та ін. – Чернівці: Рута, 2006. – 260 с.
3. <http://www.info-library.com.ua/books-text>
4. Колесник О. О. Статистичний аналіз ринку туристичних послуг / Колесник Ольга Олександрівна: Автореферат дис. канд. екон. наук за спец. 08.00.10 – Статистика. – Київ; Національна академія статистики, обліку та аудиту, 2011. – 21 с.
5. Костюк О. М. Туризм і його розвиток в Україні [Електронний ресурс]: Режим доступа <http://tourism-book.com/books/book-34/chapter-1367>
6. Кифяк В. Ф. Організація туристичної діяльності в Україні / В. Ф. Кифяк – Чернівці : Книги-XXI, 2003. – 300 с.
7. Чечель А. О. Удосконалення державних механізмів управління розвитком туризму в Україні / Чечель Анна Олександрівна: Дис. канд. наук з держ. управління за спец. 25.00.02 – Механізми державного управління. – Донецьк; Донецька державна академія управління, 2004. – 177 с.
8. Александрова Е. Н. Факторы и направления развития международного туризма: ориентиры для государственной политики / Александрова Елена Николаевна, Панова Ирина Анатольевна, Лобкин Дмитрий Андреевич // Национальные интересы: приоритеты и безопасность. – 2012. – № 34 (127). – С. 4-9.
9. Музиченко-Козловська Оксана Володимирівна: Дис. канд. екон. наук за спец. 08.02.03 – організація управління, планування і регулювання економікою. – Львів; Національний університет «Львівська політехніка», 2007. – 185 с.
10. Кравчук І. В. Організаційно-економічний механізм управління розвитком сфери туристичних послуг України / Кравчук Ірина Валеріївна : Дис. канд. екон. наук за спец. 08.00.03 – економіка та управління національним господарством. – Львів : Національний університет імені Івана Франка, 2011. – 218 с.
11. Кравчук І. В. Удосконалення організаційно-економічного механізму управління розвитком туризму в Україні / І. В. Кравчук // Вісник ЛНУ імені Івана Франка. Серія економічна. – 2009. – Вип. 41. – С. 412-416.
12. Дехтяр Н. А. Державна підтримка розвитку туризму у цільових програмах / Дехтяр Надія Анатоліївна: Автореферат дис. канд. екон. наук за спец. економіка та управління національним господарством. – Харків; Науково-дослідний центр індустріальних проблем розвитку НАН України, 2011. – 22 с.
13. Ткаченко Т. І. Управління суб'єктами туристичного бізнесу в умовах сталого розвитку / Ткаченко Тетяна Іванівна: Дис. доктора екон. наук за спец. 08.06.01 – економіка, організація і управління підприємствами. – Київ; Київський національний торговельно-економічний університет, 2006. – 403 с.
14. Ткаченко Т. І. Концептуальні основи формування механізму управління в сфері туризму // Наук. вісн. Чернів. торг.-екон. ін-ту КНТЕУ. – Чернівці : АНТ Лтд, 2005. – Вип. IV. Екон. науки. – Ч. I. – С. 209-220.

Бакало Н. В.
Черныш И. В.

Полтавский национальный технический университет имени Юрия Кондратюка

ПРОБЛЕМЫ ИЗУЧЕНИЯ ПРИРОДЫ КРИЗИСНЫХ ЯВЛЕНИЙ В ТУРИСТИЧЕСКОЙ ОТРАСЛИ

Резюме

В статье обобщены научные подходы к изучению проблем развития кризиса в туристической отрасли, определена сущность природы кризисных явлений в этой области в Украине, выделены причины и последствия кризисных явлений в ней на основе комплексного подхода, определены предпосылки формирования базиса антикризисной государственной политики в туристической отрасли.

Ключевые слова: антикризисная государственная политика, следственные проблемы, кризис, природа кризисных явлений, причинные проблемы, туристическая отрасль.

Bakalo N. V.
Chernysh I. V.

Poltava National Technical Yuri Kondratyuk University

PROBLEMS OF THE NATURE OF THE CRISIS IN THE TOURISM INDUSTRY STUDYING

Summary

This article summarizes the scientific approaches to the study of problems of the crisis in the tourism industry, the essence of the nature of the crisis in this sector of economy of Ukraine, highlighted the causes and consequences of the crisis in an integrated manner specified conditions forming the basis of anti-crisis policy in the tourism industry.

Key words: anti-crisis public policy, consequences of the problem, the nature of the crisis, problems of tourism industry.